

IS ELKE SECTIE EEN LERENDE SECTIE? (2)

Naar aanleiding van een workshop die Kees Faber enige tijd geleden heeft gegeven wordt in enkele artikelen een aantal stellingen uitgewerkt. In deze aflevering stelling 1. Door: Kees Faber

Stelling: Je kunt alleen jezelf wat leren

Ik ben sinds enige tijd actief als supervisor (een coach die mensen helpt om als persoon te leren in hun werk) en in mijn opleiding zaten ook drie leersupervisies. En die zijn cruciaal geweest voor mijn opvatting over leren.

Een supervisie bestaat uit 1-1 gesprekken, waaraan vooraf je een schriftelijke inbreng (reflectie) schrijft; die voorbereiding stuur je naar je supervisor. Toen ik de eerste keer bij hem zat keek mijn supervisor me vriendelijk aan en wachtte. Ik werd er wat ongemakkelijk onder, want ik was gewend dat degene die de leiding heeft het initiatief neemt. Dus ik zat te wachten op een opening in de sfeer van: Kees ik heb je verslag gelezen en ik wou graag even ingaan op... Nee, hij wachtte op mij: 'wat wil je,

Met elkaar oefenen, van elkaar leren

jij wilt wat leren. Ik weet niet wat jij wilt leren, dat moet je me vertellen; ik kan je dan wel helpen'.

LATEN PRATEN

Mensen kunnen alleen zichzelf iets leren. Ik moest er even aan wennen. Onderwijsmensen zijn sterk geneigd om zich verantwoordelijk te voelen voor het leren van anderen. Dat gaat gauw de kant op van 'lehen' (onderwijzen) in plaats van 'leren' (leren).

Dat werkt niet goed; elk mens dient bij het leren op een actieve manier een relatie te leggen met zijn persoonlijke ervaringen. En dat kun je alleen maar zelf. Mijn supervisor bracht mij door zijn zwijgen in beweging: ik ging zelf leren en hij ondersteunde me daarbij. Als hij wel het voortouw had genomen was de kans groot geweest dat we een kant op waren gegaan die niet bij mij paste, die niet aansloot bij waar ik was, niet paste bij mijn – even duur gezegd – mentale model.

Het gaat hier om zelfverantwoordelijk leren. Reflectie is de kern van zelfverantwoordelijk leren: van leerlingen, maar ook van leraren en managers.

Dat betekent om te beginnen dat een leraar bereid en in staat is om werkervaringen te expliciteren en te concretiseren: wat heb je gedaan, hoe ging dat, wat was er belangrijk? Daarna zal hij in staat moeten zijn om deze ervaringen te problematiseren en te analyseren: Wat stemt me tevreden? Wat zint me niet? Waarom heb ik dat zo gedaan? Kan het ook beter? Dan komt de stap naar het daadwerkelijk willen veranderen: een keuze maken om het de volgende keer anders te doen: alternatieven afwegen en er een kiezen. Tot slot wordt de intentie omgezet in gedrag: wat ga ik doen, hoe ga ik dat doen, wie kan me daarbij helpen? Immers, effectief leren uit zich in ander gedrag. En dan kan de reflectiecyclus opnieuw beginnen. Een reflectieve competentie is een voorwaarde voor leren. De houding en kunde hebben om het werk steeds beter te willen doen, permanent op zoek zijn naar verbetering en vernieuwing.

Dit is de kern van leren; een leraar die deze lerende attitude bezit en laat zien leert van zichzelf, van zijn leerlingen, van collega's, kortom van iedereen. Ook informatie die via boeken, lezingen e.d. tot hem komt zal beter landen omdat hij er in slaagt om het te koppelen aan wat hij al deed en of wist. Hij

FOTO: HANS DIJKHOFF

weet wat hij doet, waarom hij dat doet, wat zijn zwakke en sterke kanten zijn en waarin hij wil groeien.

MODELLEN

Ik kan het niet laten om op dit punt ook iets te zeggen over de nadruk die de laatste tijd binnen scholen wordt gelegd op kwaliteitszorg. Kwaliteitszorg is o.a. bedoeld om organisaties permanent te laten leren. Prima dus. En er is ook niet zo veel mis met de principes van kwaliteitszorg; in wezen is de kwaliteitscyclus (PCDA-cirkel bijvoorbeeld) op organisatieniveau niet veel anders dan de cirkel van reflectief leren op individueel niveau. Echter, de concretisering en uitwerking van kwaliteitszorg is er vaak een die niet bijdraagt aan het leren van mensen in de school. Er wordt bij kwaliteitszorg nogal eens gefocust op vragenlijsten, getallen, systemen, bureaucratische procedures, onderlinge vergelijkingen (benchmarking!), formats; beheersing en controle staan voorop en wordt voorbijgegaan aan de mensen, aan het leren.

Kwaliteitsmaatregelen leiden lang niet altijd tot verbetering van het primaire proces in de klas. Sterker nog, kwaliteitszorg kan zelfs contraproductief gaan werken als leraren meewerken omdat het moet van de schoolleiding, het veel extra werk oplevert zonder dat je ziet wat het rendement is, en/of blijft hangen in de voorwaarden, beleid, organisatie; het komt de klas niet binnen, het raakt de mensen niet. Leraren komen in

zo'n situatie niet toe aan hun eigen opvatting over kwaliteit en daarmee aan hun eigen leren.

Als ik aan een schoolleider de vraag stel: hoe staat het bij jullie met de kwaliteitszorg dan krijg ik vooral antwoorden als: 'Ja, we zijn druk bezig met het EFQM-model' of 'wij hebben net de Balanced Scorecard ingevoerd'. Ik word van deze antwoorden nooit erg vrolijk; ik wordt vrolijker van antwoorden als:

- we hebben net de leerlingen hun mening gevraagd over de lessen in de onderbouw of de veiligheid op school
- we hebben een proefproject in de eerste klas waarin leerlingen leraren beoordelen
- we hebben een start gemaakt met intervisie tussen de leden van ons team
- ik vorm een duo met mijn collega; we kijken in elkaars lessen en bespreken die na.

Kwaliteitszorg moet over mensen en niet over papier gaan. Het sluit aan bij de eigen verantwoordelijkheid van iedereen die in de school actief is. Het kwaliteitssysteem is daarbij van secundair belang.

Correspondentie: c.a.faber@pl.hanze.nl

ADVERTENTIE

MAMMOET SPORT

www.mammoetsport.nl

Robert van der Horst
International

De Sleutel 1 • 5652 AS EINDHOVEN
Tel. 040-2155225 • Fax 040-2155226

2008

EQUIPMENT VOOR SCHOLEN • CLUBS • RECREATIE • THERAPIE • FITNESS • WELLNESS • ZWEMMEN

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDE

De jongste generatie zaalscheidingen
Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud